

Iekšējās korekcijas scenārija priekšrocības un līdzšinējais progress Latvijā

Uldis Rutkaste

Prezidenta padomnieks un
Monētārās politikas pārvaldes vadītāja vietnieks

Rīga, 2010. gada 13. janvārī

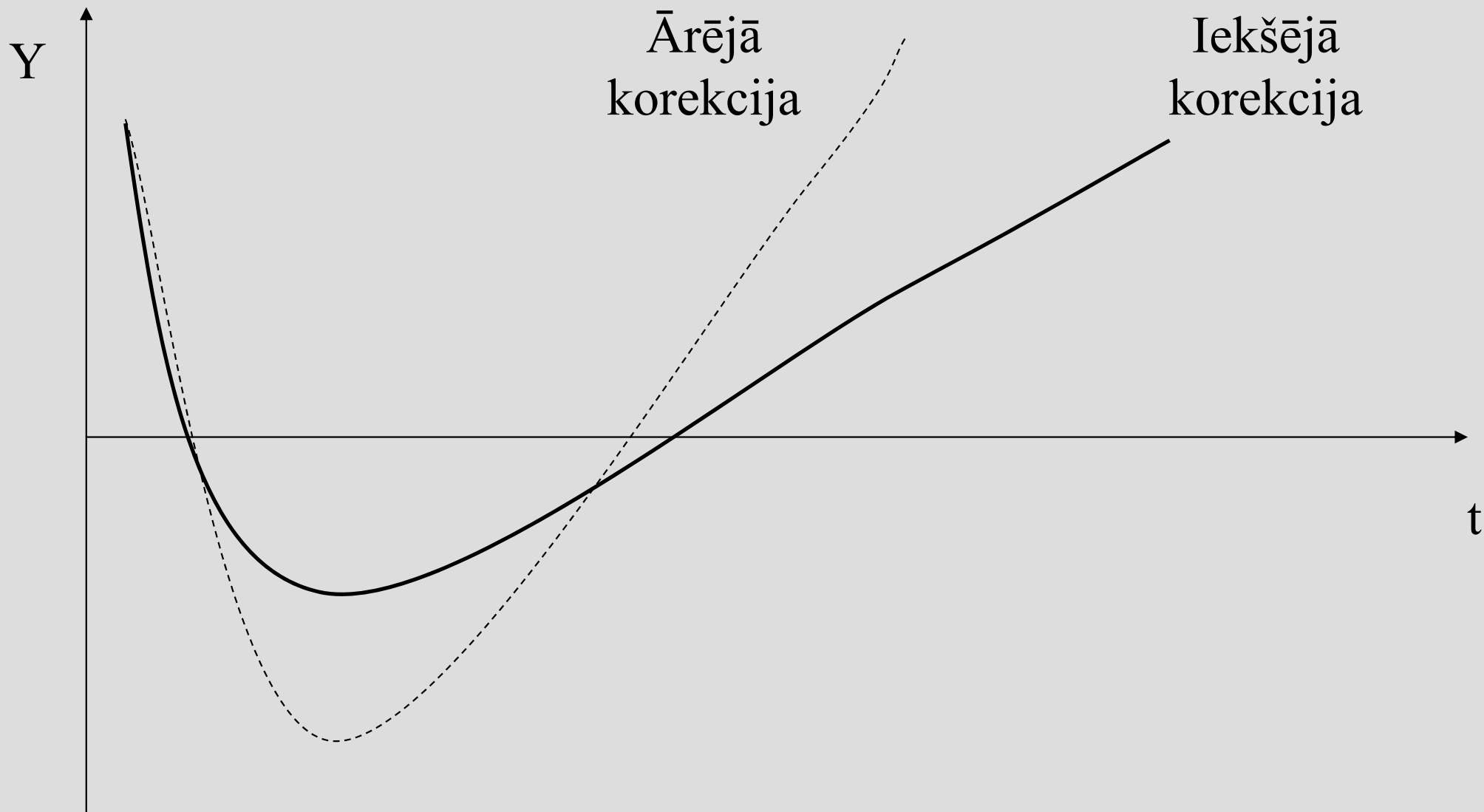
- Iekšējās un ārējās korekcijas salīdzinājums teorētiskā griezumā
- Kādēļ ārējā korekcija Latvijai nestu lielākus zaudējumus?
- Latvijas progress ar iekšējās korekcijas scenāriju

- Iekšējās un ārējās korekcijas salīdzinājums teorētiskā griezumā
- Kādēļ ārējā korekcija Latvijai nestu lielākus zaudējumus?
- Latvijas progress ar iekšējās korekcijas scenāriju

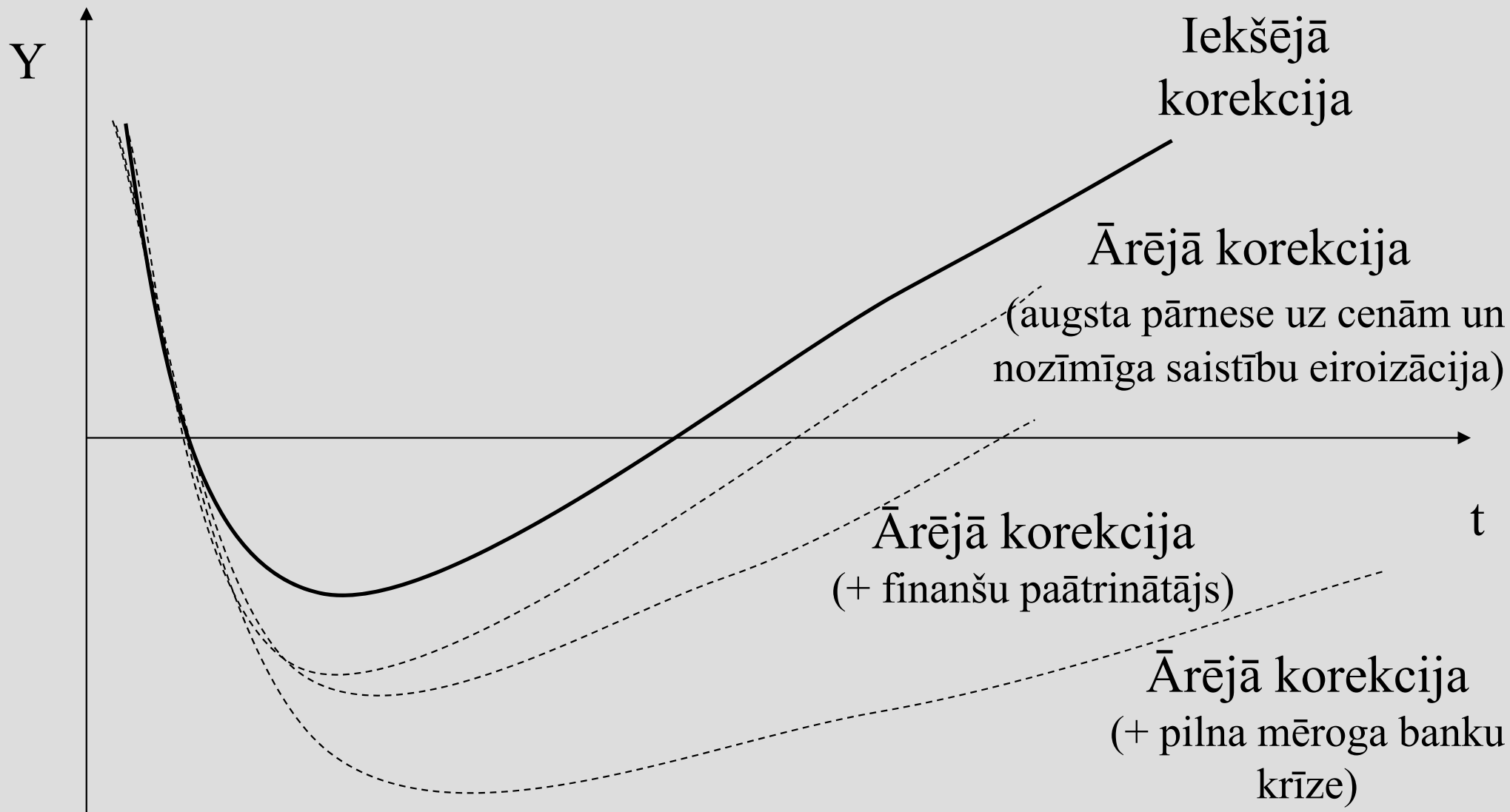
Vai devalvācija sekmē ekonomisko aktivitāti?

- Atvērtas ekonomikas modeļi, kas būvēti Mundela-Fleminga tradīcijā, secina, ka valūtas devalvācija sekmē ekonomisko aktivitāti, pieaugot kopējam pieprasījumam.
- Šādos modeļos pozitīvais efekts pamatā rodas caur neto eksportu, neapskatot citus ietekmes mehānismus, caur kuriem devalvācija var ietekmēt ekonomisko aktivitāti. Šādi modeļi parasti tiek balstīti uz ļoti striktiem pieņēmumiem.
- Daudz pilnīgākos, realitātei tuvākos modeļos var būt vairāki kanāli, caur kuriem devalvācija ietekmē ekonomisko aktivitāti, un tie pieļauj arī ekonomisko aktivitāti samazinošu devalvāciju. Rezultāts būs atkarīgs no katras konkrētās tautsaimniecības īpašībām.

- Ekonomiku veicinošos efektus mazina: ekonomikas atkarība no importa un augsta valūtas kursa pārneses pakāpe uz iekšzemes cenām
 - Nominālā kursa spēja ietekmēt reālo kursu
 - Reālā kursa spēja ietekmēt tirdzniecības plūsmas
 - Reālo ienākumu (bagātības) efekts
- Ekonomiku bremzējošos efektus rada:
 - Pārdales efekts (Diaz-Alejandro, 1963)
 - Neatbilstība Marshall-Lerner nosacījumam (Breuss, 1984)
 - Saistību eiroizācija un bilanču efekts (dziļāk pētīts pēc Āzijas krīzes un ietekmīgā Calvo and Reinhart, 2002 pētījuma)
 - Finanšu paātrinātājs un investīcijas (Bernanke et al, 2000, kur uzņēmumu finansēšanās izmaksas atkarīgas no bilances stāvokļa)
 - Finanšu sektora iekļaušana modelī

Iekšējā un ārējā korekcija: Latvijai daudz varbūtējāks scenārijs ...

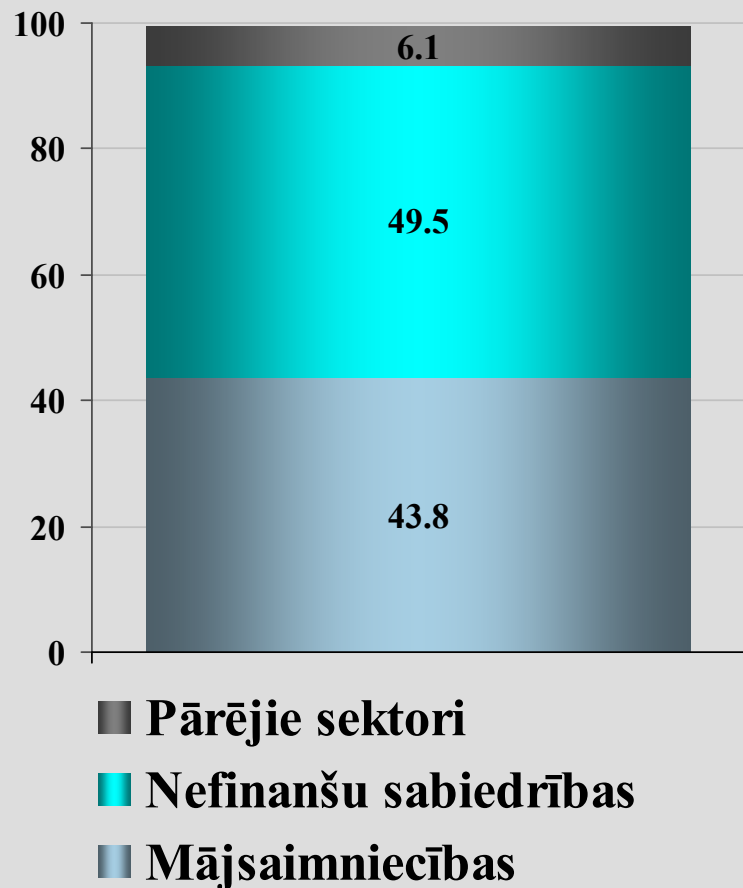
... Vēl jo vairāk, ja iekalkulējam finanšu tirgu sasaisti un starpvalstu atšķirības algu noteikšanas mehānismos

- Konkurētspēja -> REVK
 - REVK
 - Nominālā kursa korekcija
 - Algu korekcija
- } Relatīvi pret tirdzniecības partneriem un konkurentiem
- Nominālā kursa korekcija: ar lielu varbūtību var radīt nominālo kursu krišanos partner- un konkurentvalstīs
 - Algu korekcija: algu stīvuma atšķirības valstu starpā
 - Secinājums: lai panāktu vienlīdz lielu REVK uzlabojumu, tas var prasīt lielāku nominālā kursa korekciju, nekā algu korekciju

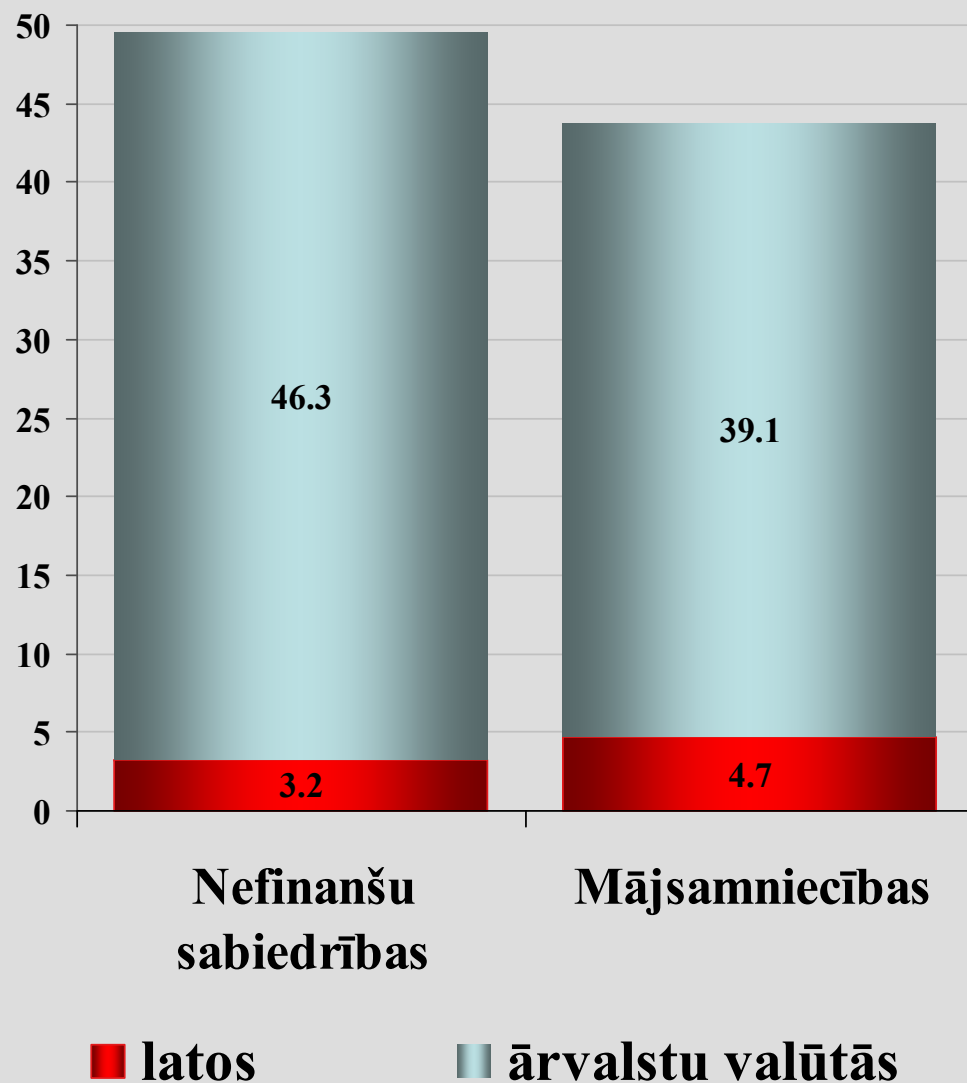
- Iekšējās un ārējās korekcijas salīdzinājums teorētiskā griezumā
- Kādēļ ārējā korekcija Latvijai nestu lielākus zaudējumus?
- Latvijas progress ar iekšējās korekcijas scenāriju

Bilanču efekti: ārvalstu valūtu saistību sadārdzināšanās

Rezidenti izsniegtie kredīti sektoru dalījumā, % no IKP (2009. gada 3. cet.)

Rezidenti izsniegtie kredīti sektoru un valūtu dalījumā, % no IKP (2009. gada 3. cet.)

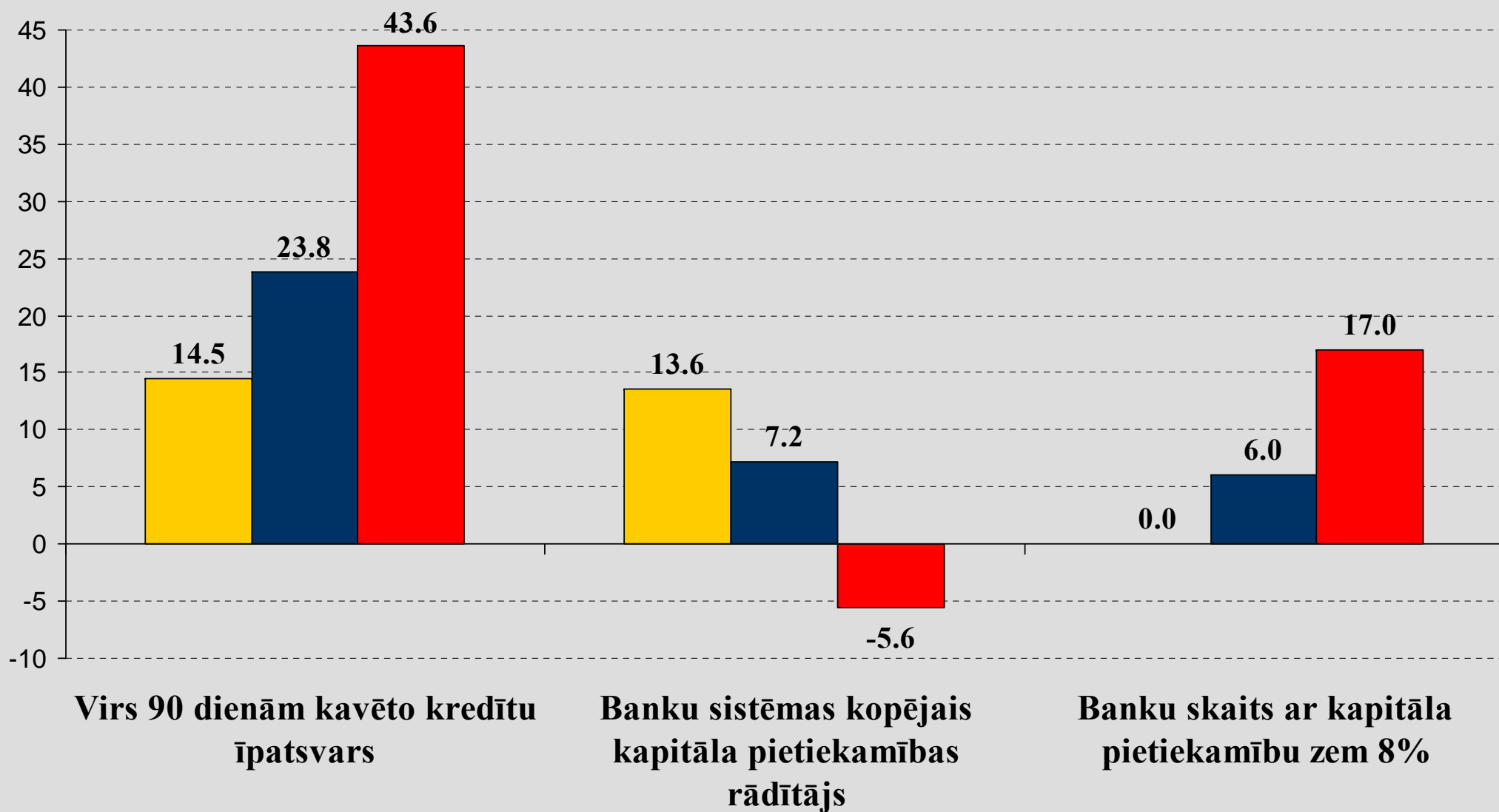

Māršala-Lerņera nosacījums neizpildās: tekošais konts neuzlabojas, iekšējais patēriņš krīt

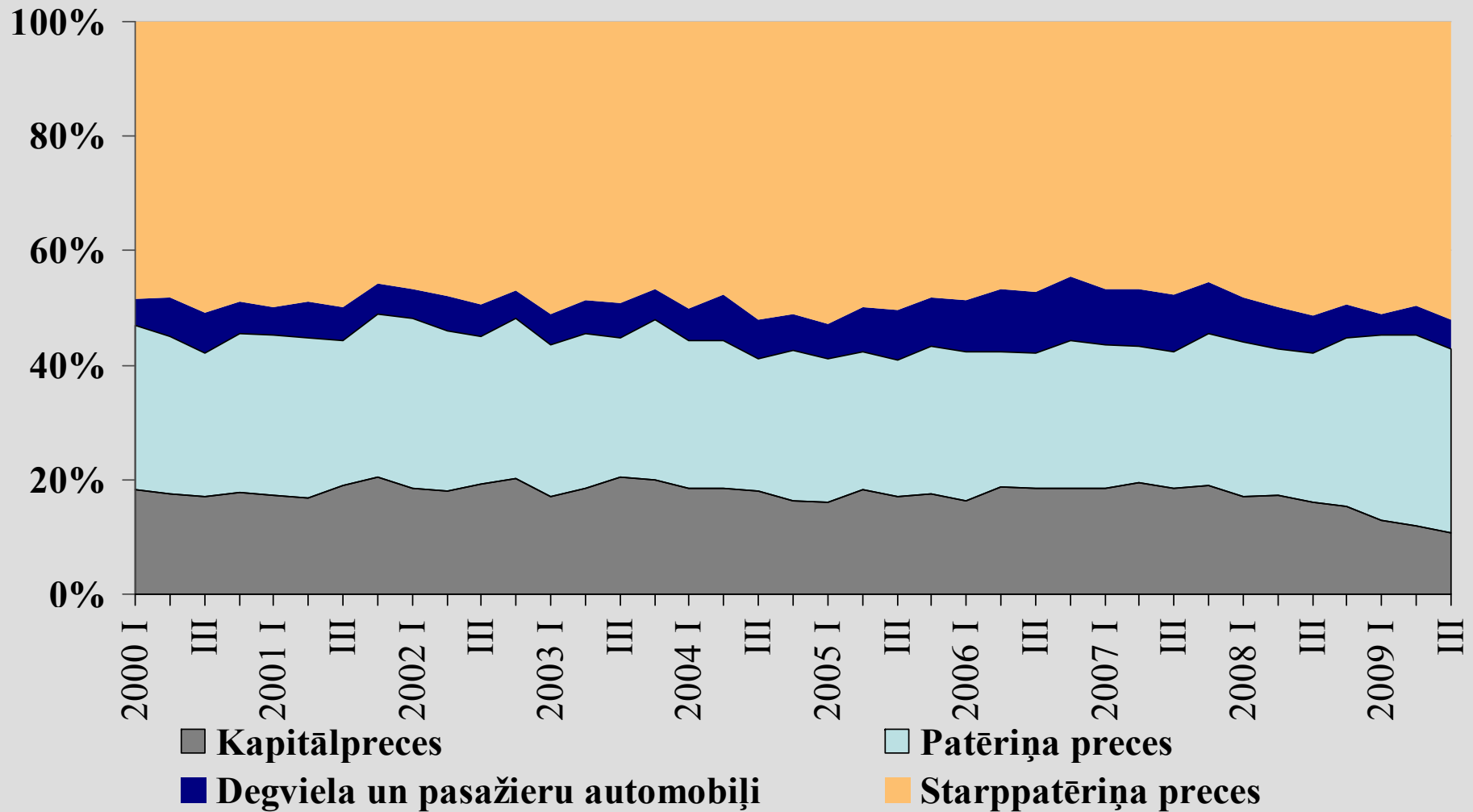
Māršala-Lerņera nosacījumi Latvijā neizpildās!!!*

Īstermiņa elastību summa	Ilgtermiņa elastību summa
$0.74 < 1$	$0.59 < 1$

Graujoša ietekme uz banku sektoru

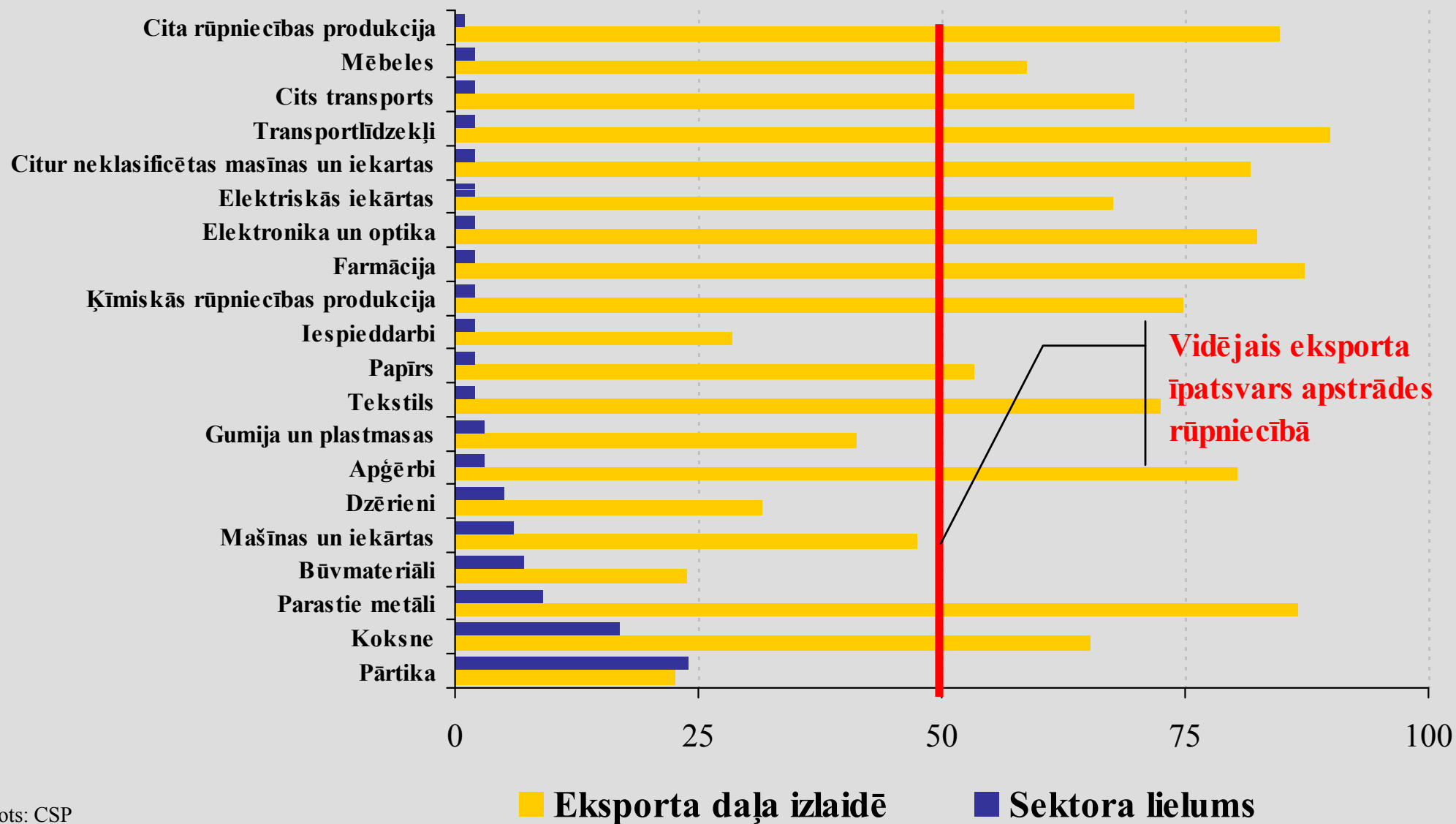

Latvijas importa struktūra, %

Finanšu paātrinātāja efekts negatīvi skars arī eksportējošus uzņēmumus

Apstrādes rūpniecības sektoru lielums un eksporta īpatsvars izlaidē, %

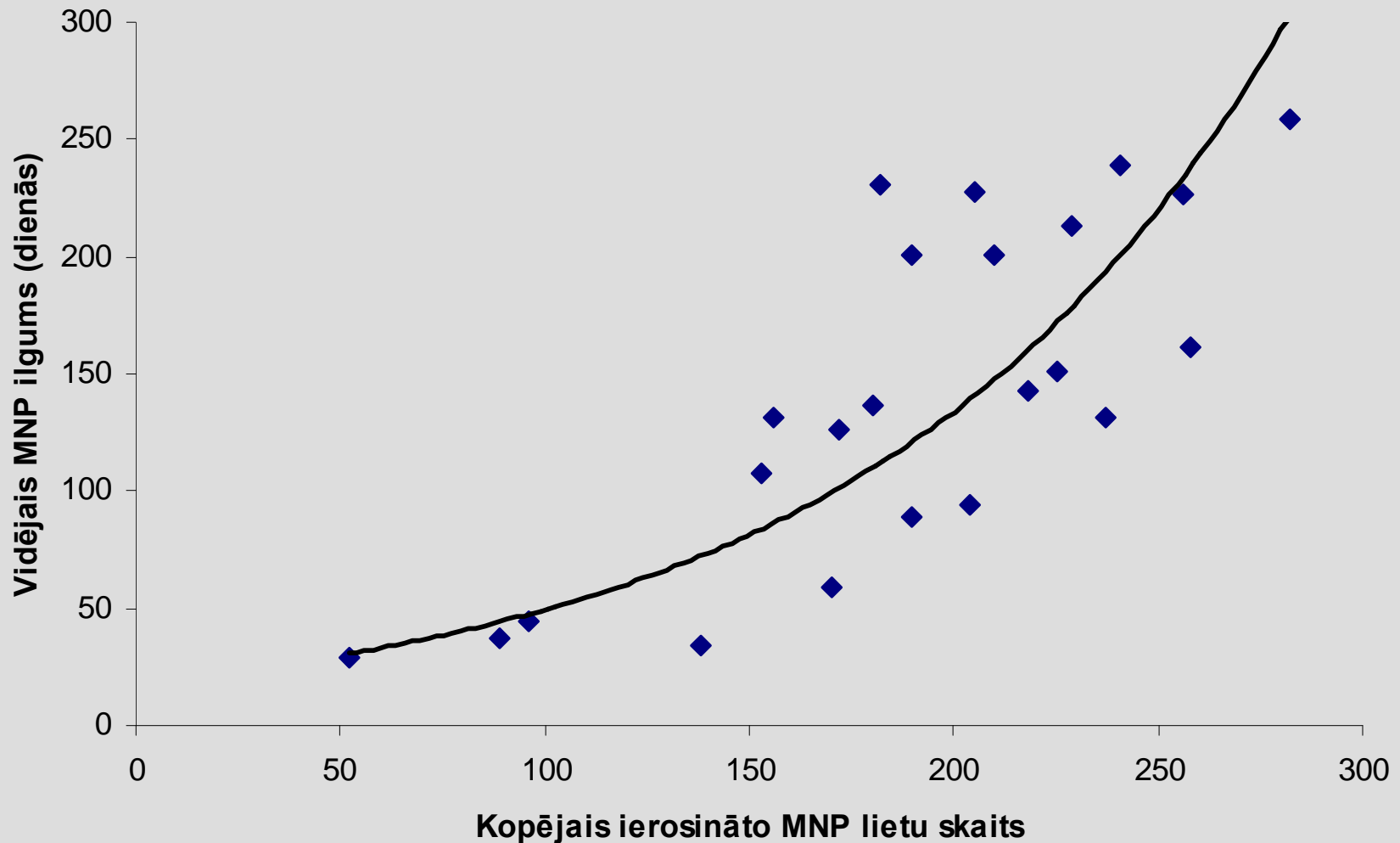

Citi aspekti: maksātnespējas procedūra ir neefektīva

- Pasaules Bankas “*Doing Business*” vērtējumā Latvija ir 29. vietā 181 valstu grupā uzņēmējdarbības veikšanas vienkāršībā
- Tomēr tikai 86. vietā pēc tā, cik viegli ir slēgt uzņēmējdarbību:
 - 21. vietā starp 25 ES valstīm pēc biznesa slēgšanai vajadzīgā laika patēriņa
 - 17. vietā – pēc procesa izmaksām
 - 24. vietā – pēc uzņēmējdarbības atjaunošanas rādītāja

Citi aspekti: maksātspējas procedūra ir lēna, ierobežota institucionālā kapacitāte

Maksātspējas pieteikumi un procesa ilgums (2008.-2009. gada dati mēnešu griezumā)

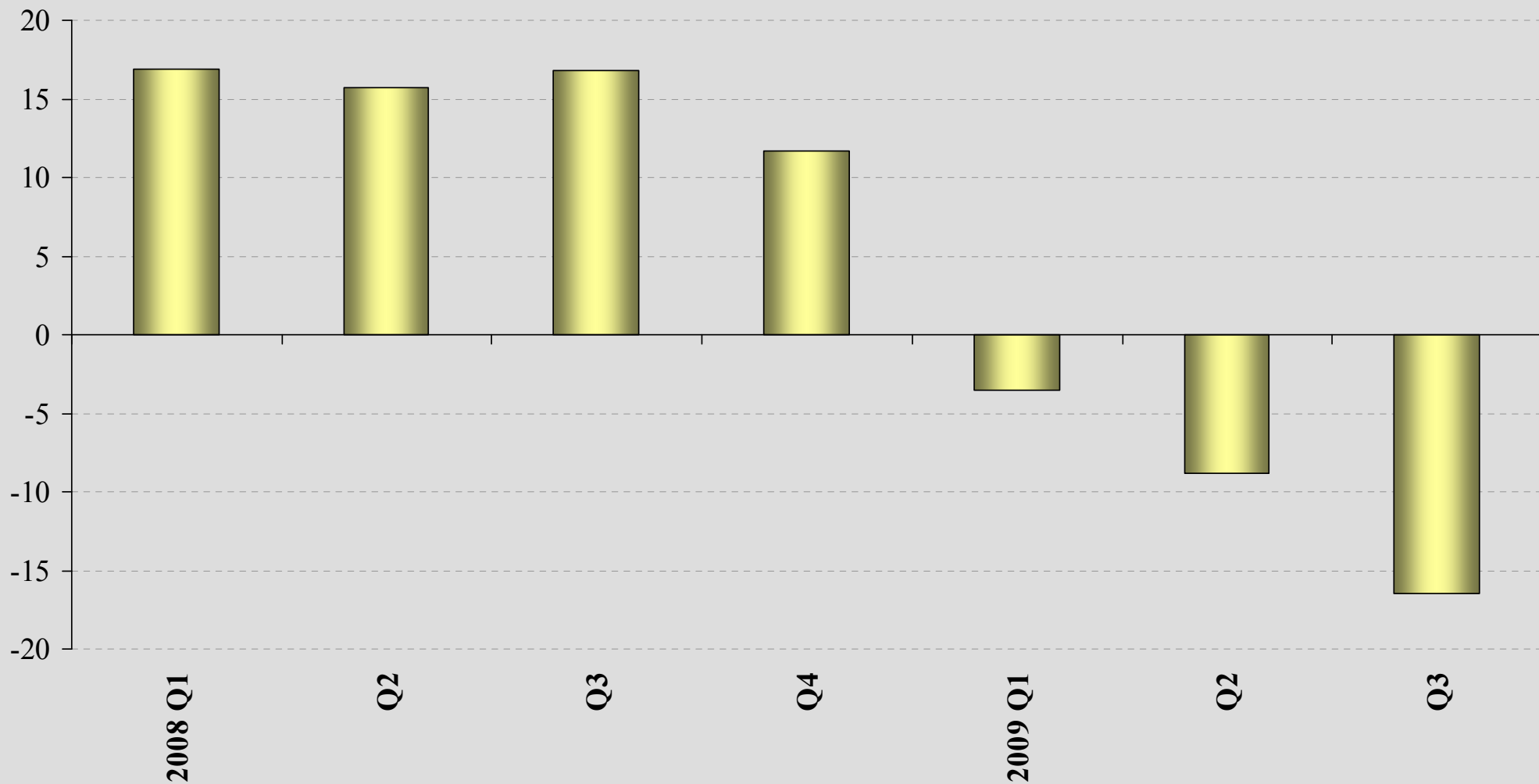

Citi aspekti: motivācija kāpties lejup pa tehnoloģiju kāpnēm

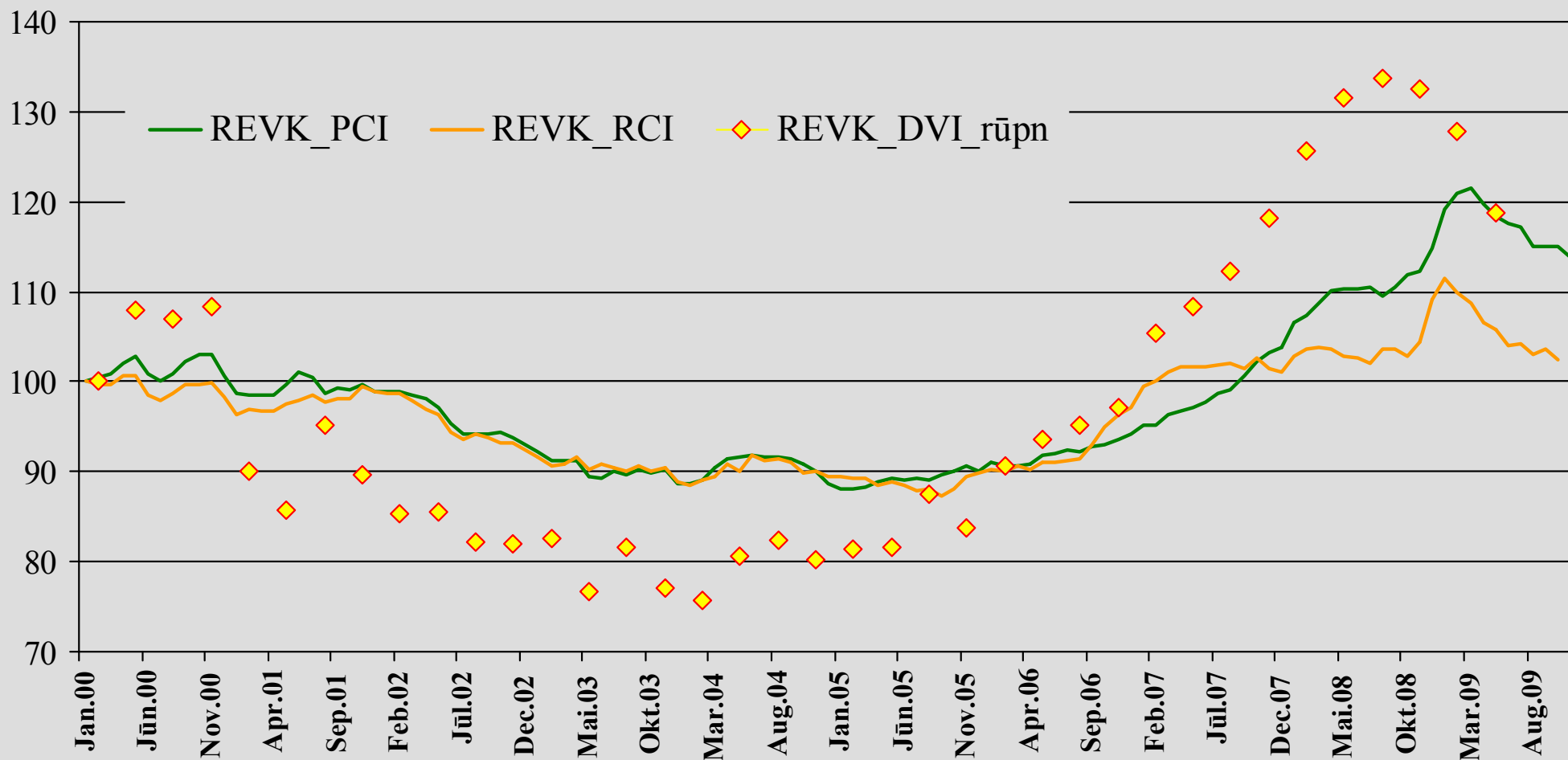

- Iekšējās un ārējās korekcijas salīdzinājums teorētiskā griezumā
- Kādēļ ārējā korekcija Latvijai nestu lielākus zaudējumus?
- Latvijas progress ar iekšējās korekcijas scenāriju

Atlīdzība nodarbinātajam (% , pret iepr. gada atbilstošo periodu)

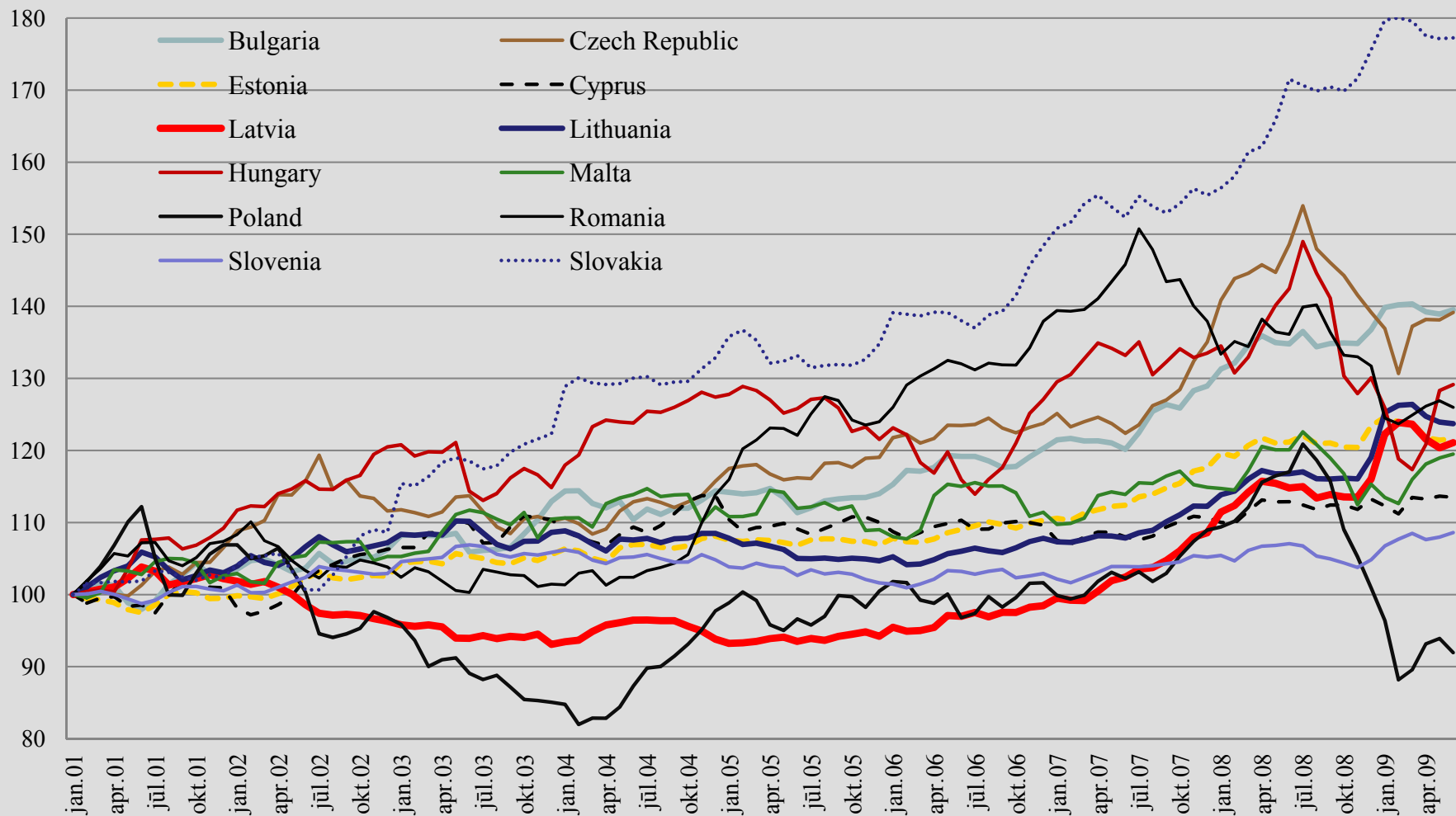

Lata reālie efektīvie valūtas kursi (2000. gada janvāris = 100)

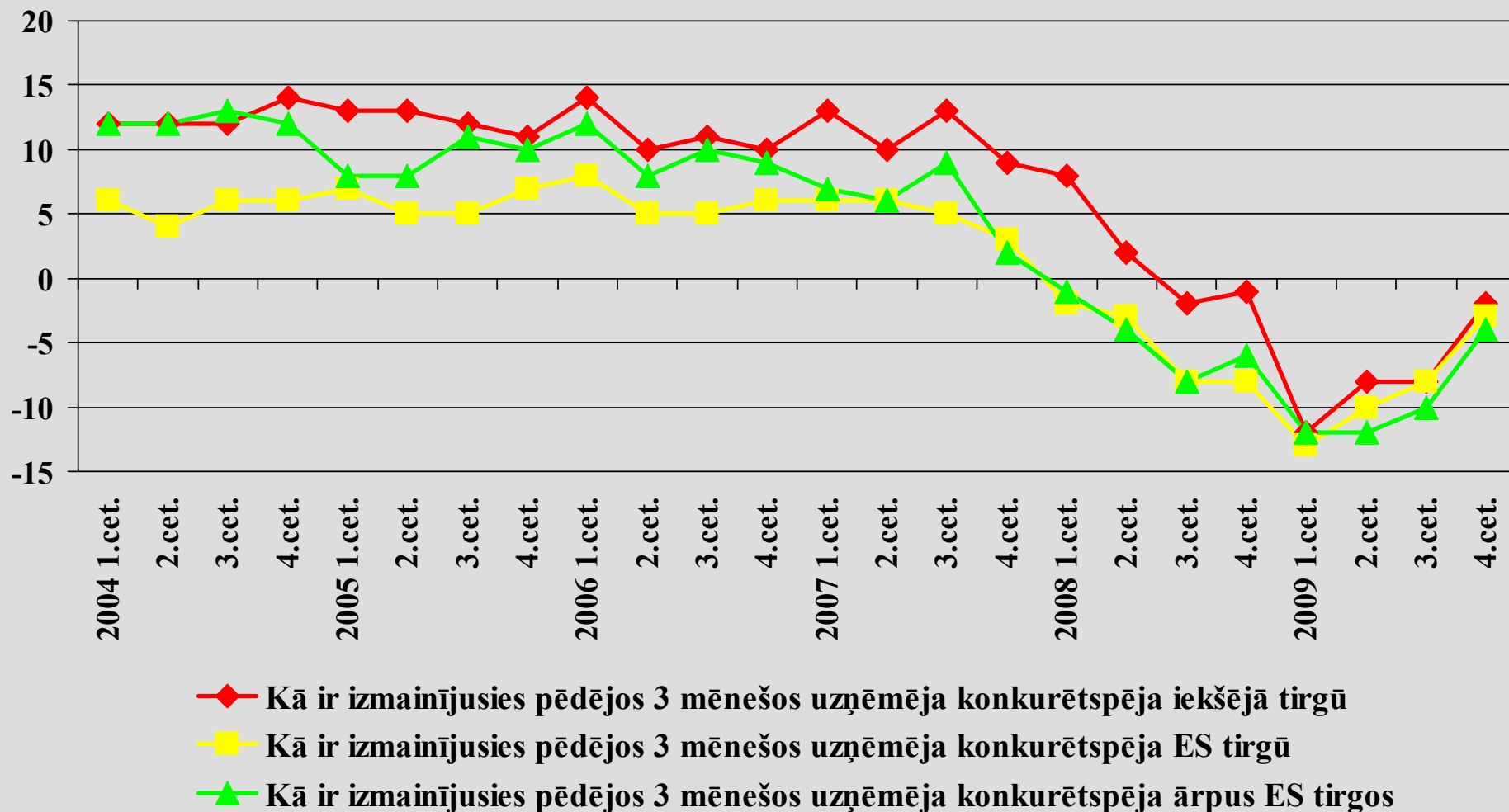
Konkurētspēja reģionālā griezumā

Reālais efektīvais valūtas kurss (Jan.2001 = 100; ar PCI deflēts)

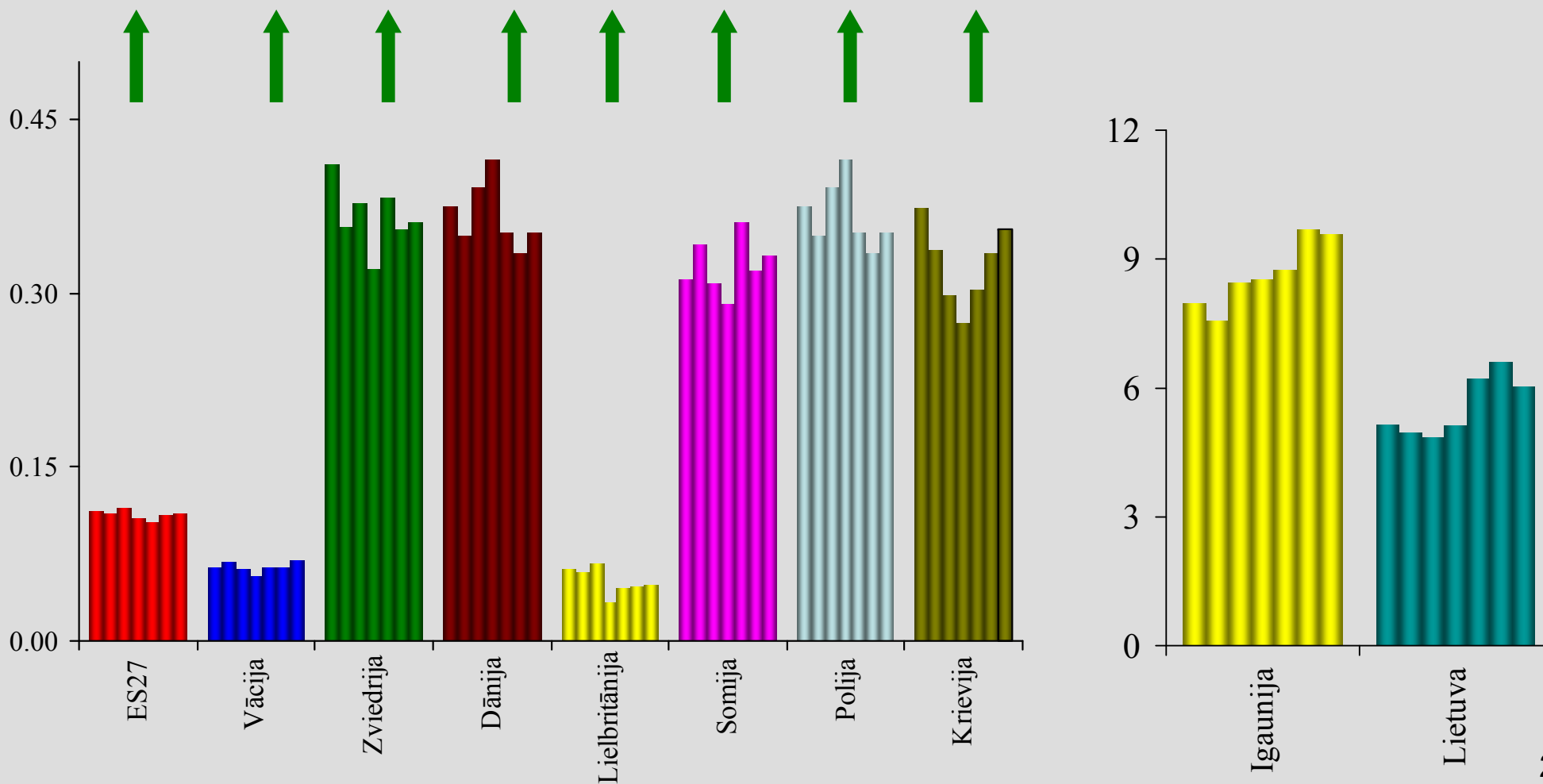
Arī uzņēmēju vērtējumā konkurētspēja uzlabojas

Aptauju dati, atbilžu saldo

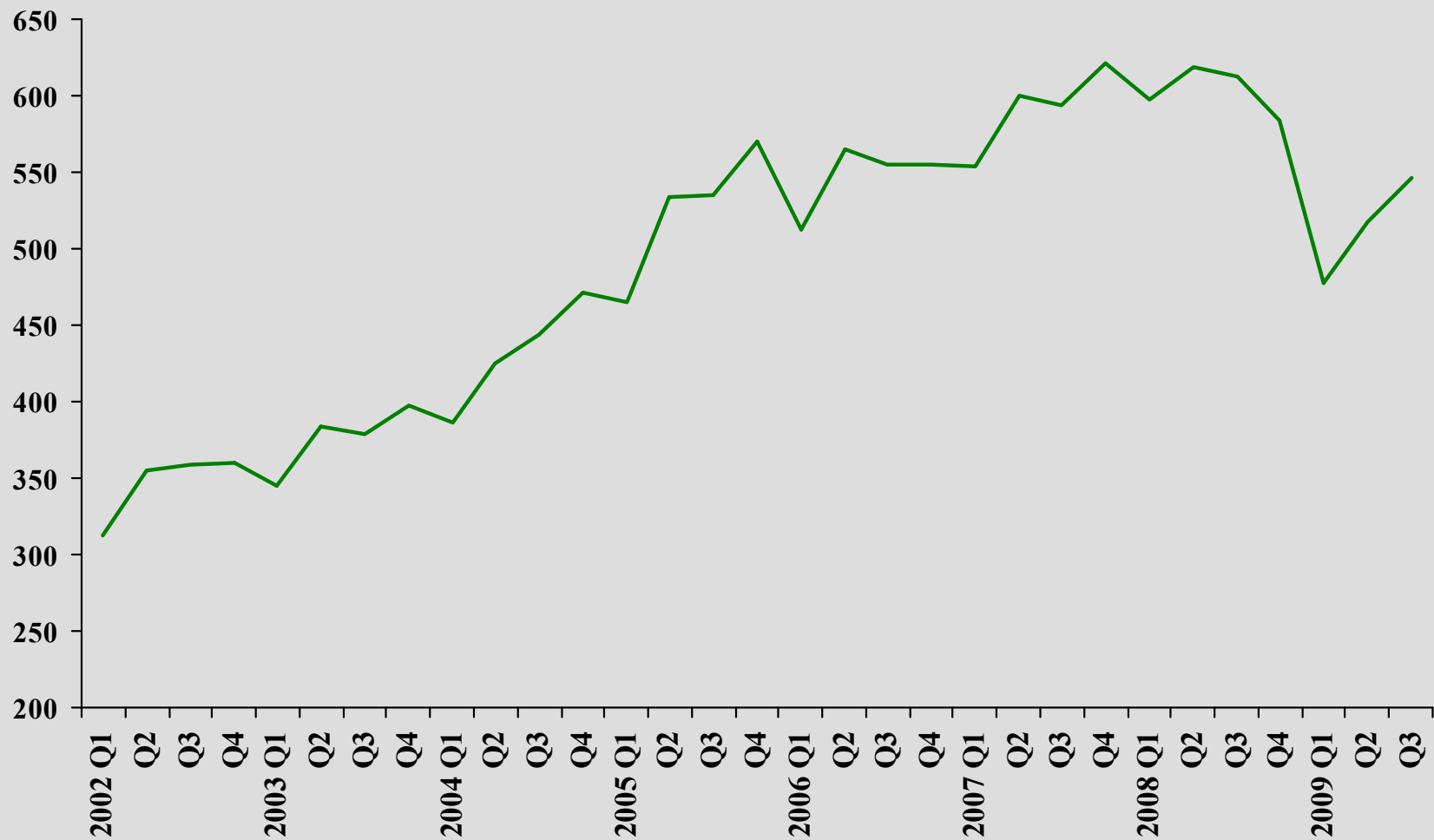
Eksporta tirgus daļas pieaug

Preču eksporta tirgus daļas ceturkšņu griezumā (% , 1.cet.2008 – 3.cet.2009)

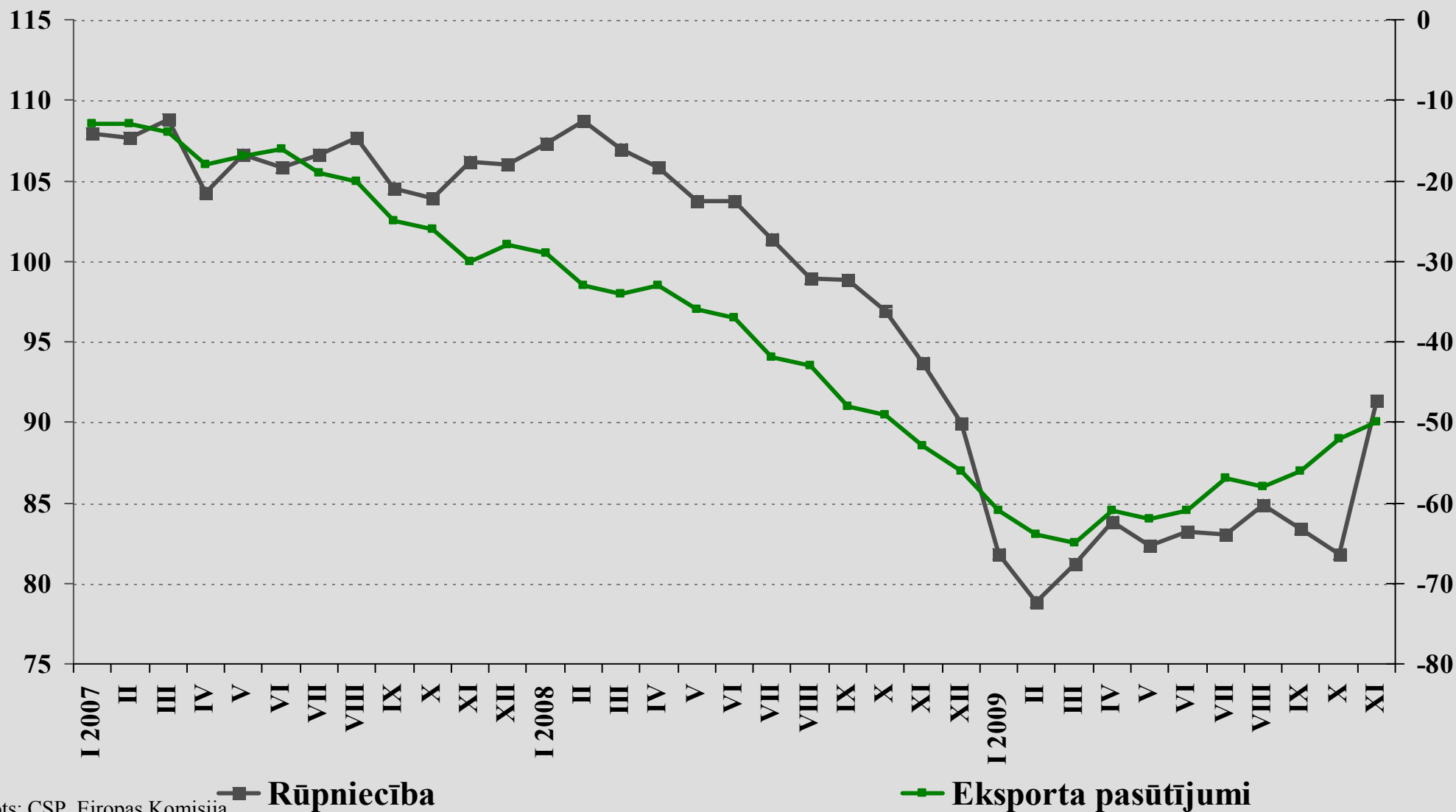

Eksports tiecas atpakaļ uz pirmskrīzes līmeni

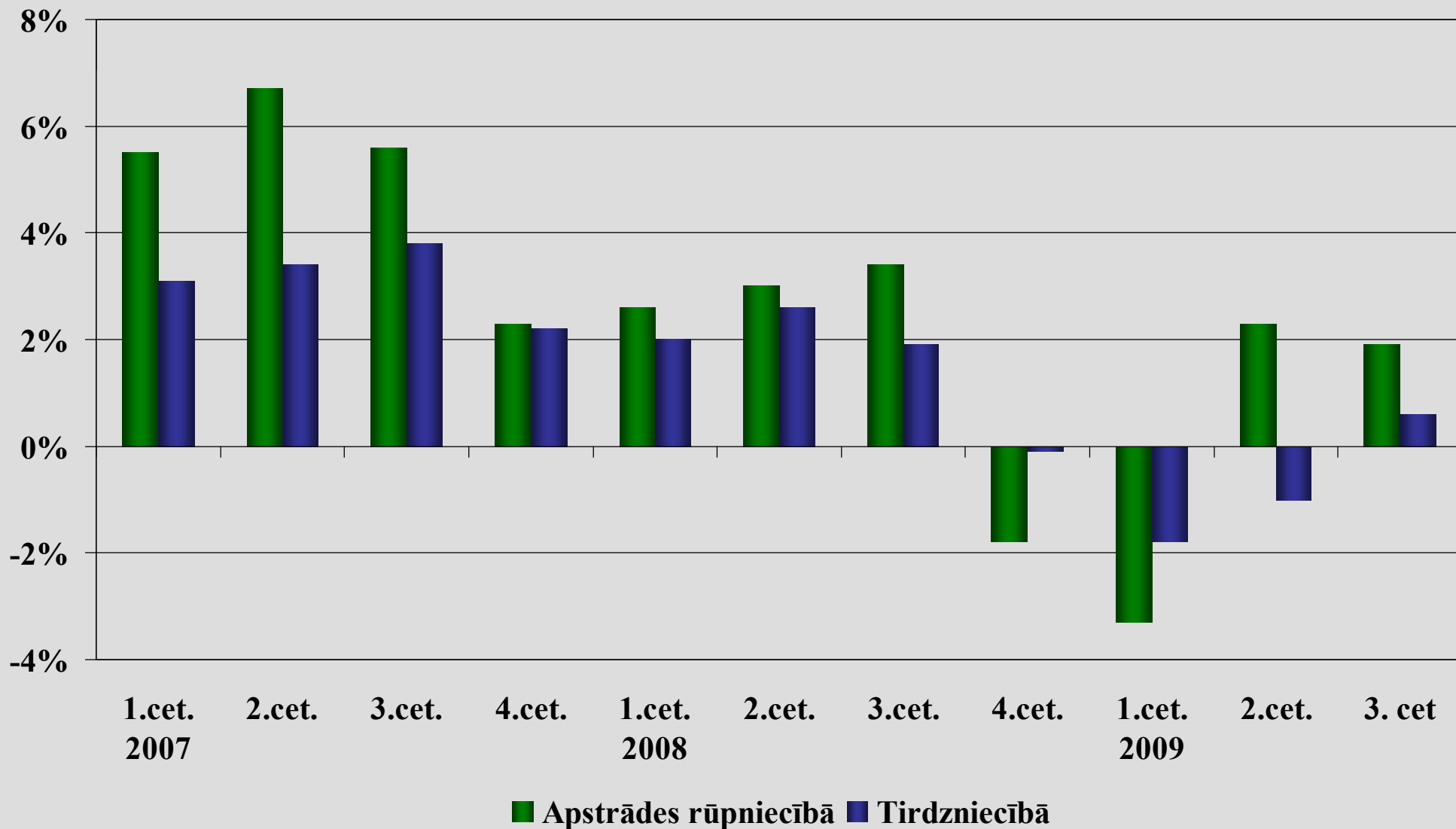
Preču eksports (milj. Ls, salīdzināmās cenā)

Rūpniecības fiziskā apjoma indekss (sez. izl., 2005=100) un eksporta pasūtījumu dinamika

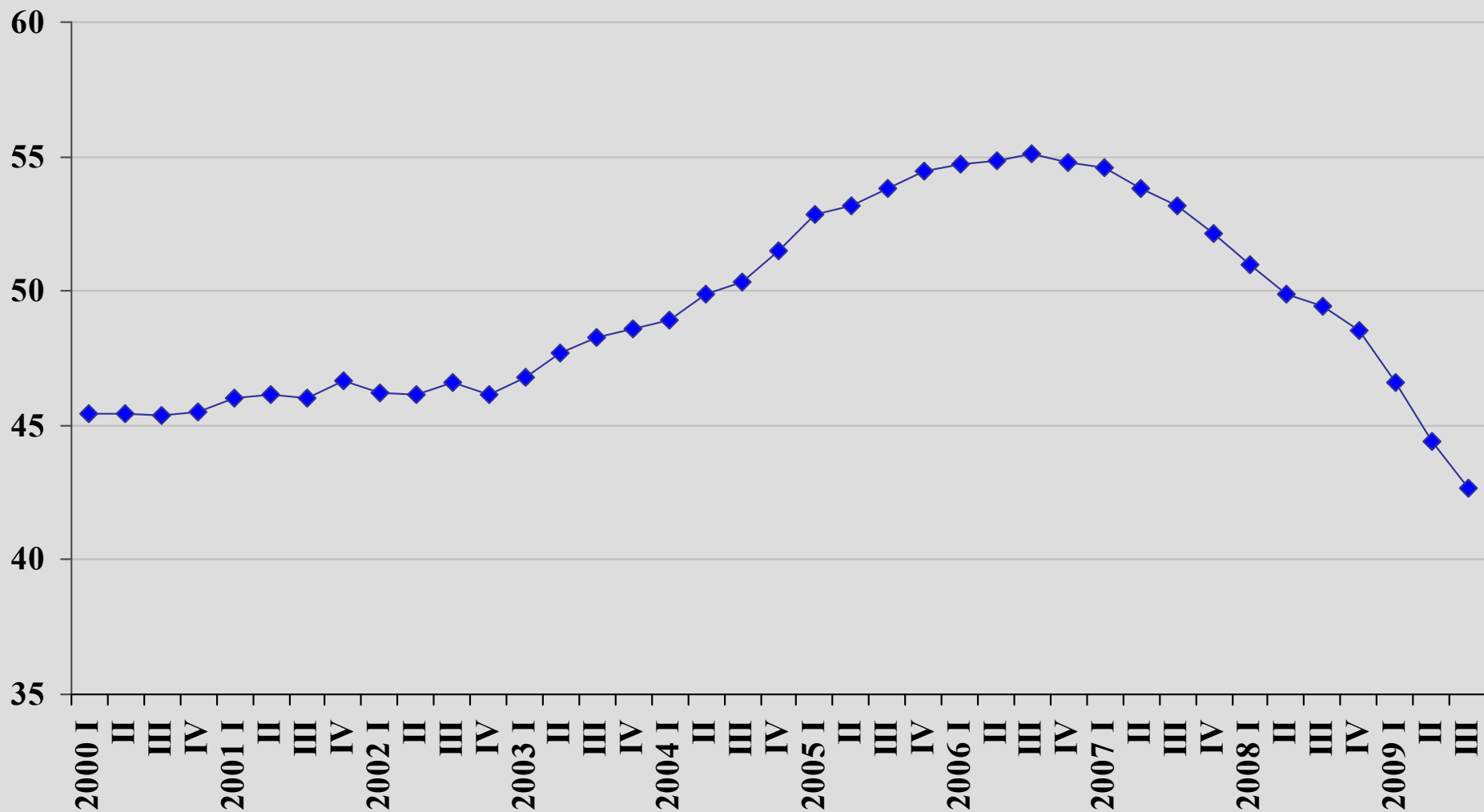

Peļņas marža (EBT pret apgrozījumu, %)

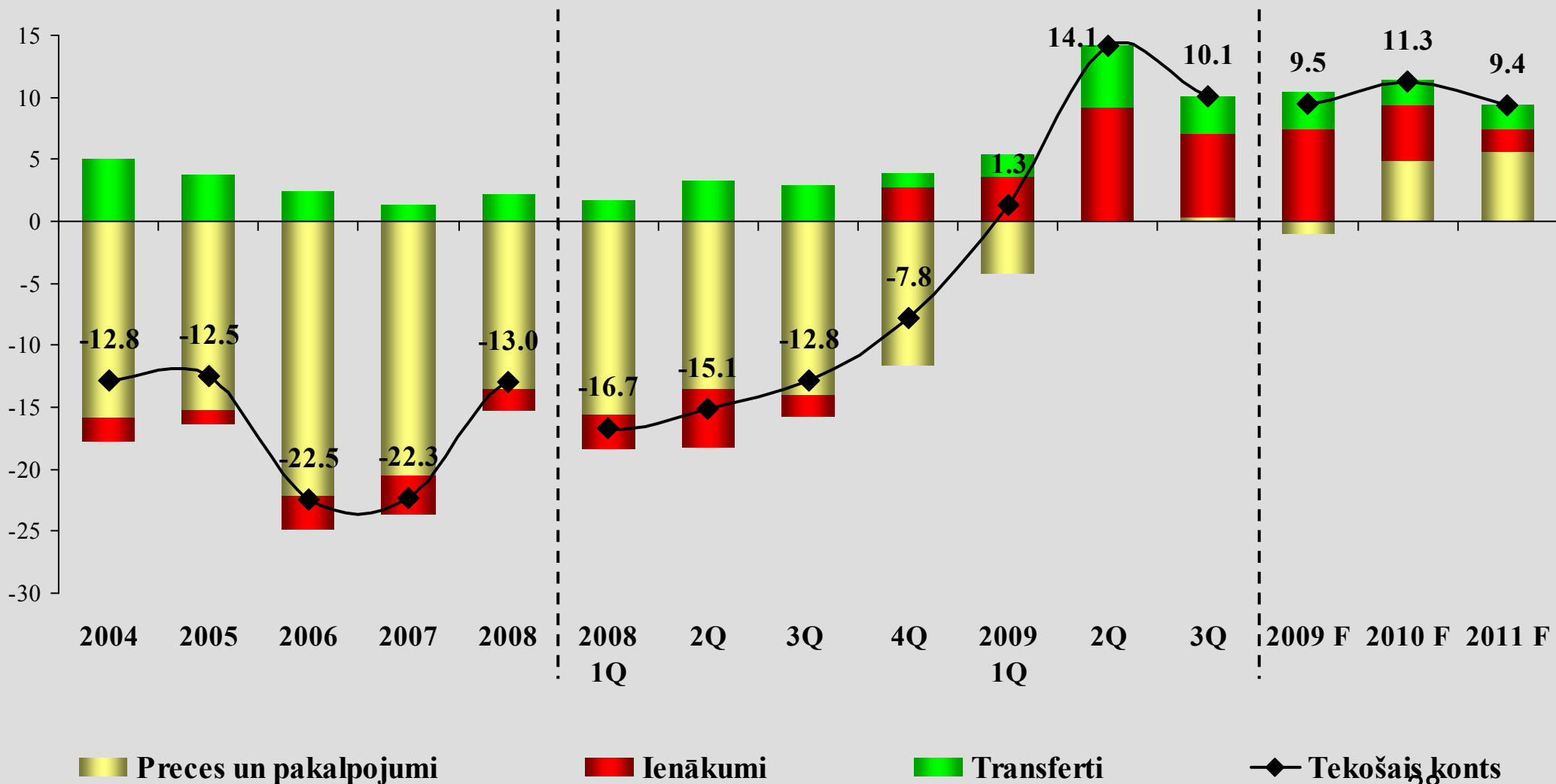
Importa daļa iekšējā pieprasījumā mazinās

Preču un pakalpojumu imports, % pret iekšzemes pieprasījumu (4-cet. slīd. vid.)

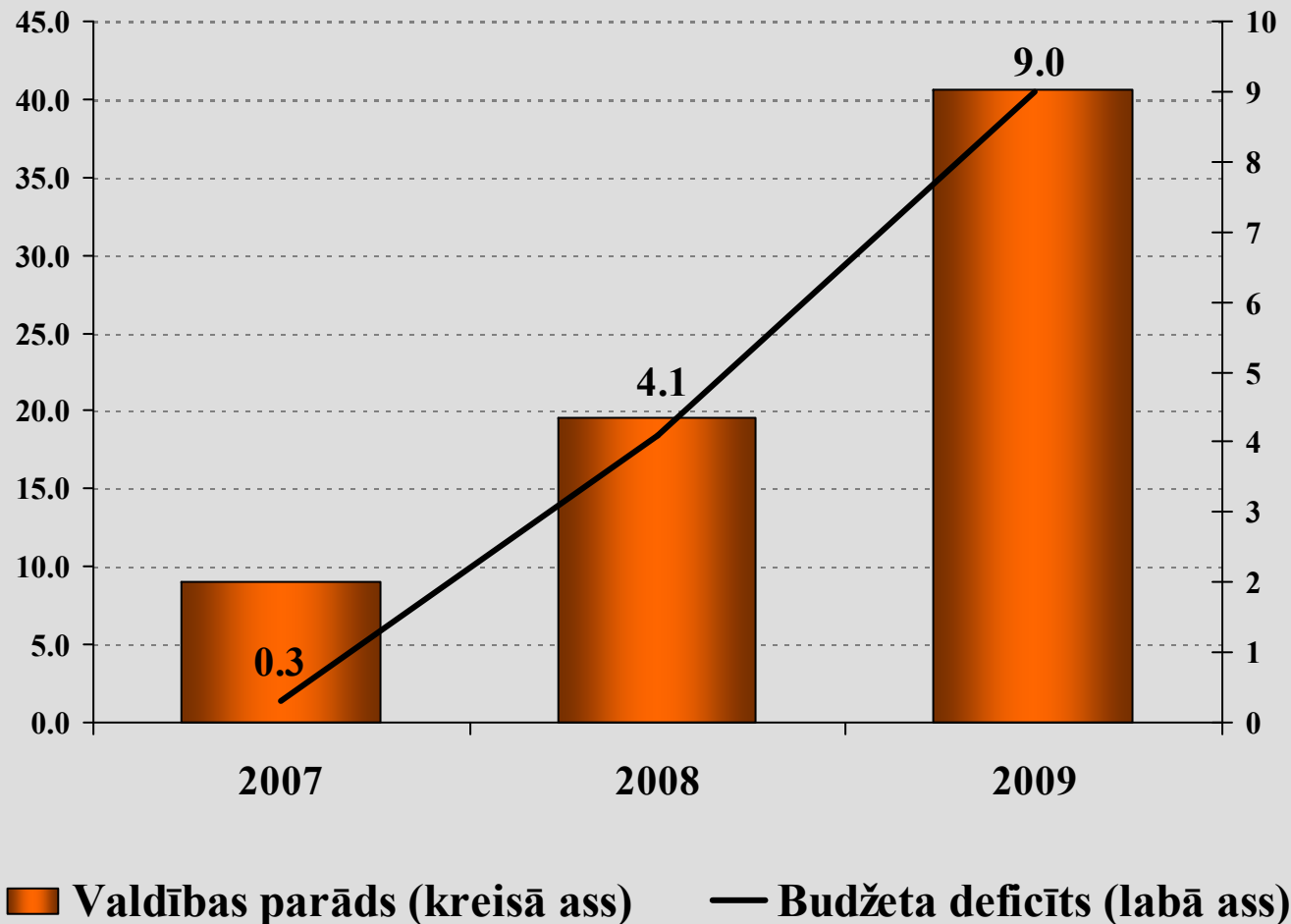
Tekošais kants: no liela deficīta uz pārpalikumu

Tekošais kants (% no IKP)

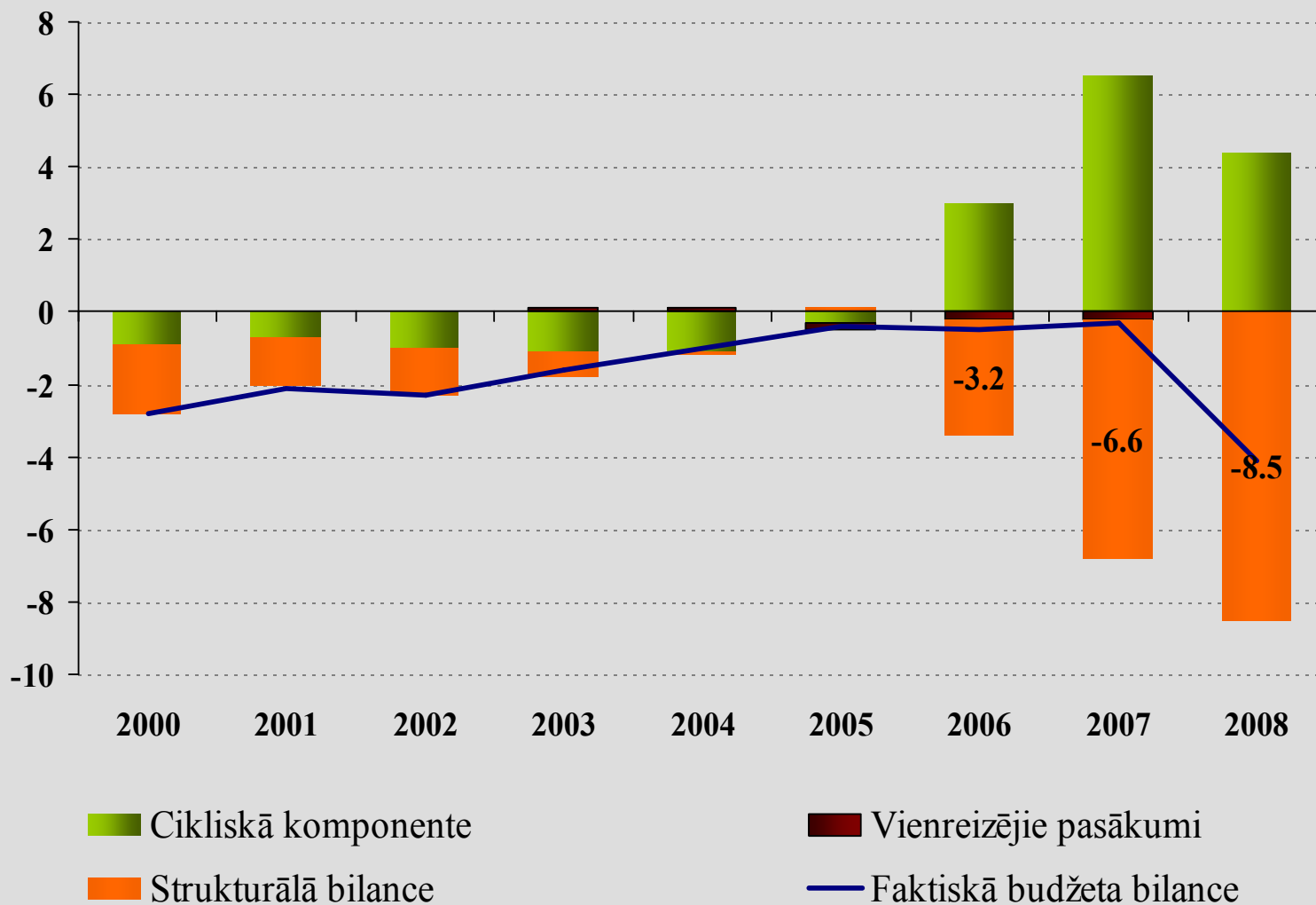
Fiskālā politika: budžeta deficīts būtiski pieaudzis, taču visam ir saprāta robežas

Vispārējās valdības budžeta deficīts un valdības parāds, (EKS'95, % no IKP)

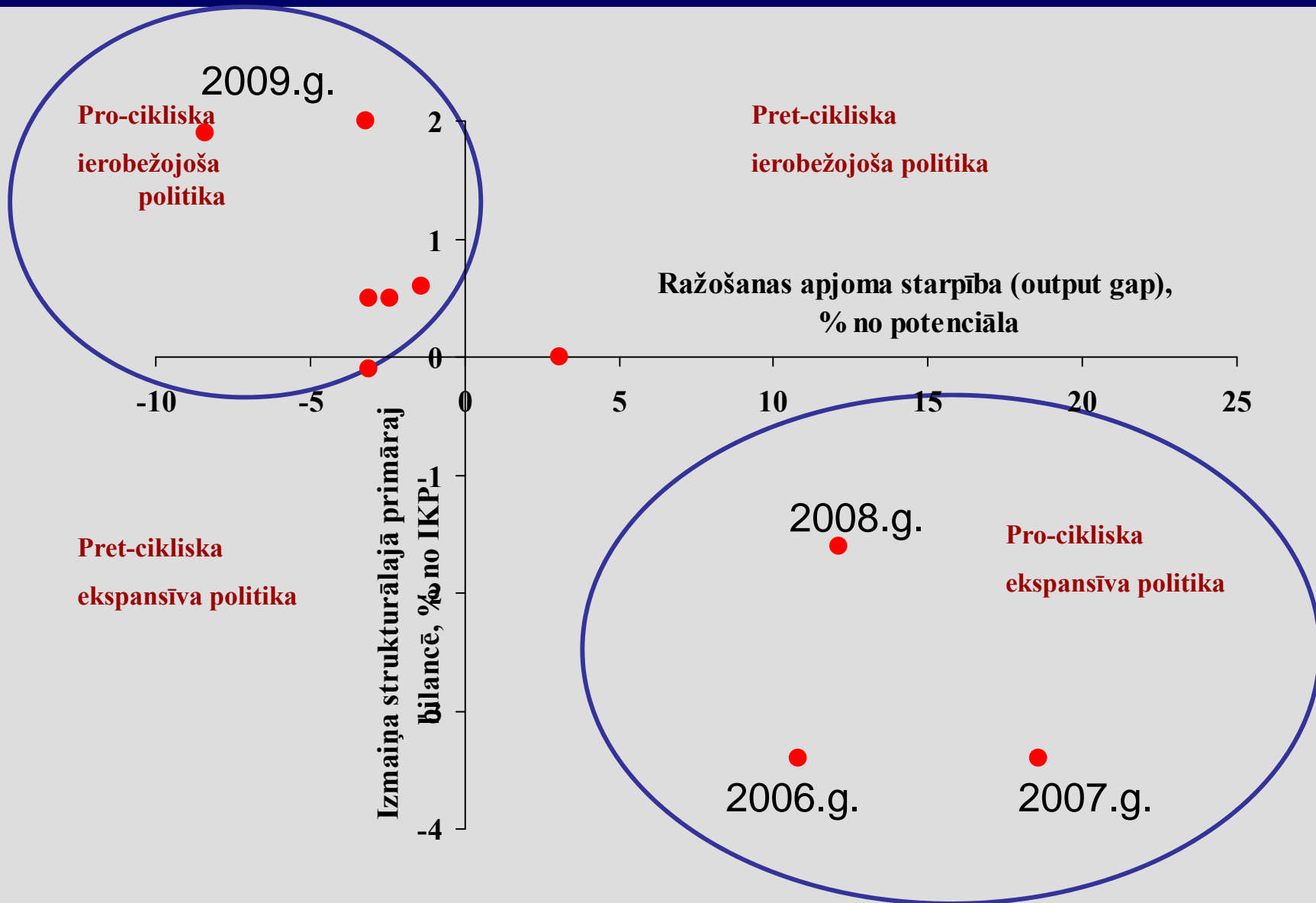

Iespēju fiskāli stimulēt ekonomiku valdība ir zaudējusi, realizējot iepriekšējo gadu ekspansiju

Vispārējās valdības budžeta bilance, (EKS'95, % no IKP)

Procikliska fiskālā politika ir Latvijai gadiem raksturīga īpašība; prasa strukturālu risinājumu

- Ārējā korekcija Latvijā nestu lielākus zaudējumus kā iekšējā: nelieli un īslaicīgi ieguvumi, nozīmīgi zaudējumi un riski.
- Tas nenozīmē, ka ārējā korekcija neļautu uzlabot konkurētspēju un tirdzniecības bilanci: tās inducētā recesija atspoguļotos nozīmīgā iekšējās ekonomikas sarukumā, kā rezultātā iedarbotos iekšējās korekcijas mehānismi, radot nepieciešamos efektus. Tikai šāda scenārija cena būtu dziļāka un ilgāka recesija.
- Iekšējās korekcijas scenārijs jau šobrīd sniedz augļus, Latvijas uzņēmumu konkurētspēja un tirgojamo preču sektora aktivitāte uzlabojas.
- Fiskālās politikas jomā nepieciešams strukturāls risinājums; devalvācija neko nepalīdzēs.